

Spelling op het internet; de chaos becijferd

KOEN GHEUENS

In dit artikel worden de resultaten besproken van een onderzoek naar het spellinggebruik van jongeren op het internet. Om een beter beeld te krijgen van wat op het eerste gezicht een chaotisch wereldje zonder regels lijkt, zoeken we het antwoord op een aantal vragen aan de hand van een corpusonderzoek. Welke spellingregels overtreden jongeren, en hoe vaak? Wordt er in verschillende nieuwe media op dezelfde manier gespeld? Zijn er daarbij regionale verschillen merkbaar (tussen Nederlandse en Vlaamse jongeren)? En wat gebeurt er met de spelling wanneer ook volwassenen zich aan een chatsessie wagen? Het medium blijkt van invloed te zijn op de manier waarop jongeren spellen. Er zijn ook opvallende verschillen tussen Vlaamse en Nederlandse jongeren, en tussen jongeren en volwassenen.

Niemand zal ontkennen dat de gemiddelde chatbox een nachtmerrie is voor liefhebbers van correct gespelde woorden. Jonge chatters passen de spelling van menig woord aan, en dat gebeurt bovendien met heel wat variatie. Denk bijvoorbeeld aan het voornaamwoord mijn, dat onder meer opduikt als men, mn, myn, me of zelfs muh. En het is niet alleen tijdens het chatten dat de jongeren de regels

van de spelling al dan niet moedwillig met voeten treden. Hetzelfde scenario speelt zich af op internetfora, facebook, twitter, sms... en volgens de getuigenissen van leerkrachten, fungeert zelfs menige schooltaak als schouwtoneel voor ongewenste spellinginnovatie.

Tot voor kort kende elk woord maar één spelling: de officiële. Lopen was lopen, en dus niet lope en zeker niet loopuh. De meeste volwassenen die niet met internet en sms zijn opgegroeid, zouden er niet aan denken om met de spelling van woorden te gaan knoeien, zelfs niet in de meest informele situaties. Ook onopzettelijke spelfouten wekken doorgaans schaamte op bij de maker. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat volwassenen aan de alarmbel trekken wanneer ze hun kinderen of kleinkinderen zien chatten. De resultaten van Taalpeil 2009, een onderzoek van de Nederlandse Taalunie, spreken boekdelen: 60% van de Nederlanders en Vlamingen vindt sms- en chattaal een bedreiging voor het Nederlands (T'Sas 2009).

Hoewel er altijd veel belangstelling is voor de spellingvaardigheid van jongeren (of het gebrek daaraan), is er opvallend weinig onderzoek verricht naar de spelling die jongeren onder elkaar hanteren. Vaak legt men de nadruk op andere aspecten van het

taalgebruik, zoals woordkeuze (tussentaal en jongerentaal). Fouten tegen de regels van de spelling, zoals dt-fouten, of bewust afwijkende spellingen, worden omschreven als 'nevenproducten' van het snelle tempo bij het chatten (Vandekerckhove & Van Rooy 2005: 31). Anderen daarentegen (Van Wijk & Den Ouden 2006) omschrijven sms- en chattaal vooral als een vernieuwing in de spelling.

Met mijn onderzoek heb ik getracht een meer genuanceerd beeld te schetsen van het spellinggebruik van jongeren in informele (vrije) contexten. Ik beschrijf de verschillende manieren waarop ze hun spelling aanpassen, en ga ook na hoe frequent ze dat doen. Op die manier is het ook mogelijk verschillende media te vergelijken: spellen jongeren er maar wat op los, of worden er specifieke strategieën gebruikt afhankelijk van de omgeving? Dat zou het geval kunnen zijn, aangezien chatgesprekken gemiddeld genomen vluchtiger en informeler zijn dan discussies op een forum. De rol van het medium wordt nog duidelijker wanneer we jongeren vergelijken met volwassenen. Spellingsjongeren anders dan volwassenen in een vergelijkbare chatbox? Met andere woorden, is het vooral het medium dat spellinginnovatie uitlokt, of eerder de leeftijd? En verraaft het spellinggebruik van jongeren en volwassenen misschien een verschillende kijk op spelling? Ten slotte werden Nederlandse jongeren vergeleken met hun Vlaamse leeftijdsgenoten, om na te gaan of er regionale verschillen zijn.

Corpusonderzoek

Om een indruk te krijgen van de aard en frequentie van afwijkende spellingen op het internet, werd een corpus aangelegd van bijna 70 000 woorden. Het corpus bestaat uit vier gelijke delen: Vlaamse chat, Nederlandse chat, Vlaamse internetfora en Nederlandse internetfora. Dat jongerencorpus werd ver-

geleken met een gelijkaardig volwassenencorpus. In totaal werd de spontane communicatie van meer dan 500 internetgebruikers geobserveerd. Het begrip jongeren werd ruim geïnterpreteerd: van 14 tot 25 jaar. Personen van die leeftijdscategorie maken gewoonlijk veel gebruik van nieuwe media. Bovendien zijn ze er (grotendeels) mee opgegroeid. De meeste volwassenen in het corpus zijn ouder dan 30 jaar.

Het materiaal werd verzameld op een aantal zorgvuldig gekozen Vlaamse en Nederlandse websites, in juli en augustus 2009. Het was daarbij niet altijd eenvoudig om jongeren en volwassenen van elkaar te onderscheiden, aangezien de meeste communicatie op fora en in chatrooms anoniem gebeurt. Wat betreft het chatcorpus lag de oplossing voor de hand: de meeste chatsites hebben afgebakende gedeeltes voor jongeren, die uitdrukkelijk verboden zijn voor volwassenen. Natuurlijk kan er achter een schermnaam als Anne16 ook een bejaarde man schuilgaan, maar we gaan ervan uit dat zulke fenomenen de resultaten weinig tot niet beïnvloed hebben. Ook het vinden van chattende volwassenen was relatief eenvoudig; heel wat websites, zoals seniorennet.be, bieden chatrooms aan voor volwassenen van verschillende leeftijdscategorieën.

Op fora was het niet altijd eenvoudig om jongeren en volwassenen gescheiden te houden, aangezien de meeste fora geen beperkingen stellen in verband met de toegestane leeftijd. Enerzijds werd dit probleem opgelost door op zoek te gaan naar fora waarvan de gebruikers hun leeftijd aangeven in hun profiel. Om de leeftijdscategorieën nog duidelijker af te bakenen, werd bovendien gekozen voor fora met onderwerpen die vooral jongeren of volwassenen aanspreken. Naar jonge forumgebruikers gingen we op zoek op fora van festivals, fuiven en computergames. Verder kwamen ook fora die zich expliciet op jongeren richten in aanmerking,

zoals *weljongniethetero.be*, een website voor jonge holebi's. Ten slotte zijn er ook websites met specifieke subfora voor jongeren, zoals het jongerenforum van *fok.nl*. Volwassenen troffen we dan weer aan op een forum voor ouders, één over tuinieren, en op de fora van *seniorweb.nl* en *seniorennet.be*. Natuurlijk werd er ook steeds gekozen voor websites waarvan de overgrote meerderheid van de bezoekers ofwel Vlamingen ofwel Nederlanders zijn, om een regionale vergelijking mogelijk te maken. De zeldzame 'indringers', Vlamingen op Nederlandse websites of omgekeerd, waren gemakkelijk te spotten en werden uit het corpus geweerd. Een bijkomend selectie-criterium was dat de fora moesten beschikken over een gedeelte of subforum voor algemene conversaties ('koetjes en kalfjes'). Zo werd vermeden dat al te gespecialiseerd taalgebruik (zoals moeilijk te spellen namen van planten op het tuinforum) de resultaten zou verstoren.

Voordat ik in het op die manier verzamelde corpus fouten kon gaan tellen, was het nodig te bepalen wat een fout is en wat niet. Wat is een spelfout in de chaos van een chatbox waar zowat alles lijkt te kunnen? Ten eerste heb ik voor dit onderzoek geen rekening gehouden met hoofdletters en zinsinterpunctie. Hoofdletters, komma's en punten hebben amper een plaats in de dynamiek van een chatbox, dus het is onbegonnen werk om na te gaan wanneer ze al dan niet gebruikt worden. Ook duidelijke tikfouten werden genegeerd. Wie ik *bne* blij schrijft, heeft zijn vingers gewoon in de verkeerde volgorde op het toetsenbord laten neerkomen.

Een tweede probleem betreft het gebruik van het Engels. Vele jongeren hebben de gewoonte om tijdens het chatten plotseling gedurende een aantal woorden over te schakelen naar het Engels, al dan niet midden in een zin. Niet zelden is dat Engels van bedenkelijke kwaliteit. Het gaat hier echter om een onderzoek naar de spelling van het

Nederlands, dus anderstalige intermezzo's werden buiten beschouwing gelaten. Fouten in leenwoorden (zoals *computer*) werden natuurlijk wel opgenomen.

Het derde, en moeilijkste probleemgebied is de grens tussen spelfouten en geschreven spreektaal. Dat is het best te verduidelijken aan de hand van een voorbeeld. Als iemand zijn beste Antwerps bovenhaalt en schrijft 'kzennekik nie zot' ("ik ben niet gek"), wat heeft hij dan eigenlijk fout gespeld? Men zou immers kunnen opmerken dat *kzennekik* en *nie* eigenlijk geschreven weergaven zijn van fenomenen die men alleen in bepaalde vormen van gesproken taal terugvindt. In zekere zin zijn het dus geen spelfouten in de klassieke betekenis van het woord, maar gewoon geschreven tussentaal. Toch is het ook duidelijk dat de auteur een aantal regels van de Nederlandse spelling niet navolgt. Zo horen we nu eenmaal ook de medeklinkers te schrijven die een groot aantal mensen niet uitspreekt (zoals de *t* op het einde van *niet*) en zijn er een aantal spreektaalfenomenen (zoals *clisis* of *assimilatie*) die we normaliter in geschreven teksten niet weergeven. Daarom werd de volgende vuistregel gehanteerd: als een woord(groep) op een manier geschreven is die niet in overeenstemming is met de officiële regels, dan is dat woord foutief gespeld. De enige uitzondering daarop geldt voor woorden die geen officiële spelling hebben, zoals dialectwoorden of klanknabootsingen.

Soorten fouten

We kunnen de fouten in het corpus onderverdelen in twee grote groepen. Men voelt meteen aan dat er een fundamenteel verschil is tussen fouten als 'hij verjaard vandaag' enerzijds, en 'kwoon in antwerpe' anderzijds. De eerste groep zullen we de *klassieke spelfouten* noemen, voor de tweede groep gebruiken we de term *spellingwijzigingen*. Wijziging laat het al dan niet

bewuste karakter van de handeling open. Een spellingwijziging kan zowel bewust en opzettelijk als onbewust en automatisch gebeuren. Wie klassieke spelfouten maakt daarentegen, doet dat in eerste instantie altijd onbewust. Onder *klassieke spelfouten* rekenen we wat de meeste mensen spontaan zouden verstaan onder *spelfouten*. Voorbeelden zijn dt-fouten, het verwisselen van *ei* en *ij*, *ou* en *au*, *c* en *k* en fouten met dubbele medeklinkers. De groep van de spellingwijzigingen bevat dan die fenomenen die erop gericht lijken te zijn de communicatie vlotter te doen verlopen, zoals ad hoc afkortingen, of het geschrevene beter te doen aansluiten bij de spreektaal, zoals deletie van de initiële *h-* of van de eind-*n* bij werkwoorden en meervouden.

Het verschil ligt in de functie: spellingwijzigingen zijn functioneel. Ten eerste worden ze vaak gebruikt om de communicatie vlotter te laten verlopen, wat vooral tijdens het chatten goed van pas komt. Dat geldt vooral voor afkortingen: wie *plz* schrijft in plaats van *plezier*, doet dat waarschijnlijk alleen om sneller te kunnen antwoorden. De tweede duidelijke reden waarom jongeren spellingwijzigingen gebruiken, is om hun geschreven berichten beter te laten aansluiten bij hun spreektaal. Meestal treffen we een combinatie van beide functies aan: *lope* is spreektaaliger en korter dan *lopen*. Klassieke spelfouten daarentegen zijn de ‘nutteloze’ vergissingen die we al sinds jaar en dag kennen.

Ik geef eerst kort een overzicht van de types van fouten die we in het jongerencorpus aantreffen. Ik pas het onderscheid tussen klassieke spelfouten en spellingwijzigingen strikt toe als belangrijkste ordeningsprincipe. Men zou zich kunnen afvragen of er, al was het alleen maar in de perceptie van de gebruiker, wel zo’n onderscheid bestaat. We zullen echter zien dat de distributie van beide types zowel regionaal als wat betreft het medium, sterke verschillen vertoont, en dat het onderscheid dus zinvol is.

Klassieke spelfouten.

Zoals tabel 1 aangeeft, worden de klassieke spelfouten resoluut aangevoerd door fouten tegen de werkwoordspelling (dt-fouten) zoals *ik wordt*, *hij behaald*, *hij antwoord*, *het is gebeurt*. Wie de communicatie van jongeren op het internet observeert, komt gemiddeld 2,5 dt-fouten tegen per duizend woorden. Om dat te verduidelijken introduceer ik de term *dt-risico*. Het *dt-risico* vergelijkt het aantal juist gespelde ‘moeilijke’ werkwoordsvormen met het aantal fout gespelde. Het vertelt ons dus hoe vaak het effectief fout gaat wanneer het fout kan gaan. Werkwoordsvormen die in het jongerencorpus meestal correct gespeld worden, zoals de eerste persoon (*ik vind(t)*), werden buiten beschouwing gelaten. Wanneer jongeren tijdens het chatten of op een forum een moeilijke werkwoordsvorm moeten spellen, is er gemiddeld 35% kans dat ze daarbij een fout maken.

Dt-fouten zijn meer dan dubbel zo frequent als de volgende groep, samenstellingsfouten. Die zijn eveneens goed vertegenwoordigd, omdat jongeren vaak van elkaar schrijven

	Aantal fouten per 1000 woorden
Totaal klassieke spelfouten	9,4
dt-fouten	2,5
Samenstellingen	1,9
Andere (ei/ij, au/ou, c/k...)	1,2
dubbele medeklinker	0,9
Trema en apostrof	0,9
ch/g, s/z	0,9
u/uw, jou/jouw	0,7
‘de meeste(n)’	0,3

Tabel 1. De klassieke spelfouten en hun frequentie

wat aan elkaar hoort (*de gebruiks aanwijzing*). Problemen met een liggend streepje, tussen-*n* of tussen-*s* zijn dan weer verrassend zeldzaam. In heel het corpus werden maar 16 gevallen aangetroffen. De verklaring daarvoor is waarschijnlijk dat jongeren niet over paardenbloemen of schapenstallen chatten. Onder elkaar gebruiken ze slechts zeer zelden een woord waarbij ze een dergelijke fout zouden kunnen maken.

Naast dt-fouten en samenstellingsfouten zijn er nog enkele andere types die regelmatig voorkomen in het corpus. Op de derde plaats staan fouten tegen het gebruik van dubbele medeklinkers, die met bijna één fout per duizend woorden half zo frequent zijn als samenstellingsfouten. Het gaat daarbij niet alleen om de klassiekers, zoals *onmiddellijk*, *parallele* en *verrassing*, maar ook om alledaagse woorden zoals *alleen*.

Verder nog het noemen waard zijn het verwisselen van stemhebbende en stemloze medeklinkers (*besgermt*), het verwisselen van *u/uw* of *jou/jouw* en onthoudfouten. Die laatste groep, het verwisselen van *c* en *k*, *ei* en *ij* en *ou* en *au*, was eveneens verrassend klein, minder dan tien fouten in heel het corpus. De verklaring daarvoor ligt bij de manier waarop mensen spellen. Onderzoek (Assink 1981, Van Diepen en Bosman 1999, Daems 2000) toont aan dat ervaren spellers vaak fouten maken tegen minder frequente vormen, terwijl frequente vormen in het woordgeheugen opgeslagen zitten. Wanneer men op zijn woordgeheugen kan vertrouwen, is er doorgaans geen probleem. Deze resultaten komen dus voort uit het feit dat tal van woorden met *ij* of *ei* zeer frequent zijn (*hij, jij, bij, blijven, zijn, kijken, zei, klein...*). De meeste taalgebruikers kennen het schriftbeeld van die woorden uit het hoofd, en zullen alleen fouten maken tegen woorden waar ze niet zo vertrouwd mee zijn. In spontaan taalgebruik gebeurt het niet vaak dat ze één van die woorden gebruiken, dus de kans op fouten is zeer klein.

Spellingwijzigingen

Tabel 2 geeft een overzicht van de belangrijkste manieren waarop jongeren de spelling manipuleren om aan hun behoeften te voldoen. We onderscheiden twee groepen: eigenlijke spellingwijzigingen en afkortingen. Afkortingen vormen een enigszins aparte groep omdat ze er alleen op gericht zijn de communicatie vlotter te maken. Ze brengen een woord niet dichter bij de spreektaal. Wie *idd* schrijft in plaats van *inderdaad*, doet dat alleen om sneller te kunnen antwoorden, niet omdat hij *inderdaad* als *idd* uitspreekt. Bovendien is het afkorten van woorden geen volledig nieuw gegeven. Iedereen gebruikt al wel eens een – al dan niet officiële – afkorting. Daarom beschouwen we ze als aparte groep.

We kunnen de afkortingen in het corpus opdelen in drie groepen. De eerste groep bevat een groot aantal acroniemen die min of meer gestandaardiseerd zijn op het internet,

	Aantal spellingwijzigingen per 1000 woorden
Totaal spellingwijzigingen	33,6
Afkortingen	11,5
t-deletie	11,1
n-deletie	5,2
h-deletie	1,4
Andere deletie	1,6
Clise met pers. vnw	6,4
Clise andere	2,6
Letters toevoegen	2,2
ks/x, ij/y	0,5
Andere aanpassing	2,8

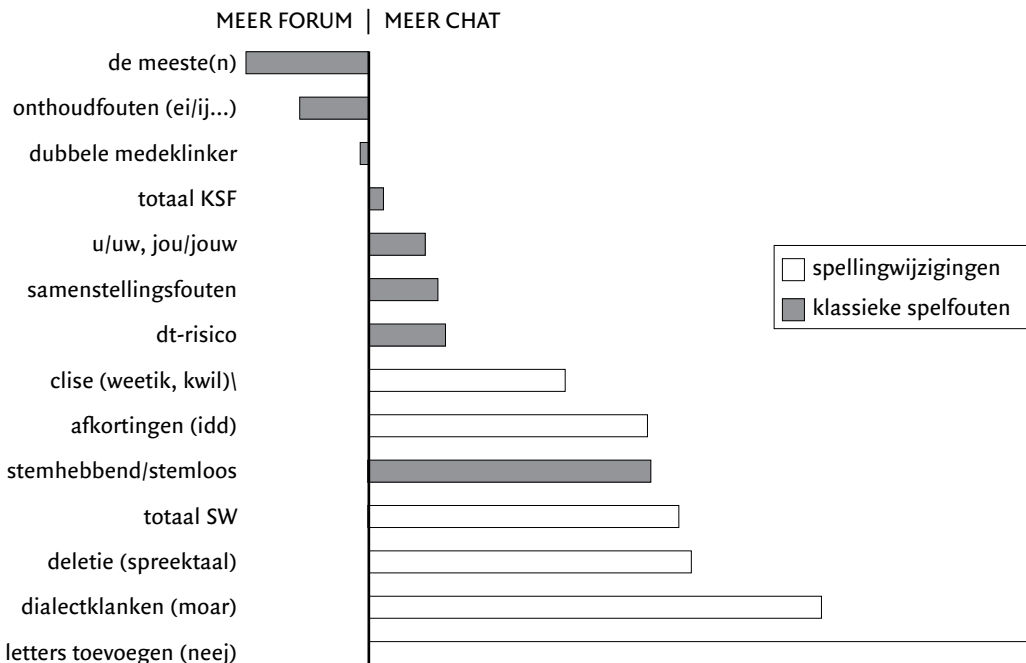
Tabel 2. De spellingwijzigingen en hun frequentie

zoals het zeer populaire lol ‘laughing out loud’. Vaak worden dus afkortingen van Engelse woordgroepen gebruikt in Nederlandse conversaties. Men dient in het achterhoofd te houden dat de meeste chatters slechts een beperkt aantal van zulke afkortingen gebruiken en zelfs kennen. De cryptische, onleesbare voorbeelden die soms in de media opduiken zijn zeldzame extremen. De verscheidenheid die ik in het corpus aantrof bleef meestal beperkt tot een tiental vaak terugkerende afkortingen. Ook verschillende afkortingen van individuele woorden zijn vrij algemeen in gebruik. Enkele van de meest frequente voorbeelden zijn *mss* ‘misschien’, *idd* ‘inderdaad’ en *ff* ‘effe, even’. Een andere vorm van woordafkortingen brengt wat meer creativiteit met zich mee. Voorbeelden zijn *w8* ‘wacht’, *d8* ‘dacht’ en het uitsluitend in Nederland gebruikte *cker* ‘zeker’. De hier opgesomde voorbeelden zijn zeer frequent,

en tal van chatters vervangen consequent *inderdaad* door *idd* en *dacht* door *d8*. Ten derde treffen we ook regelmatig geïmproviseerde afkortingen aan. Zo gebeurt het vooral bij chatters wel eens dat één of meerdere klinkers uit een woord weggelaten worden (*wannr* voor *wanneer*).

De meest voorkomende eigenlijke spellingwijziging is deletie, het weglaten van letters. Men lijkt dit vooral te doen om gesproken taal na te bootsen. Voorbeelden zijn het weglaten van *t* in woorden als *wat*, *dat*, *met* en *niet*. Ook de eind-*n* in werkwoorden en meervouden is regelmatig aan deletie onderhevig. Zeldzamer is het weglaten van *h-* aan het begin van een woord, waarschijnlijk omdat dat fenomeen in de spreektaal ook beperkt is qua geografische verspreiding.

Daartegenover staat het toevoegen van letters: *neej*, *jah*, *sowry*, *zow*. Andere spellingwijzigingen die vaak gebruikt worden zijn clise

Figuur 1. Indicatie mediumgevoeligheid

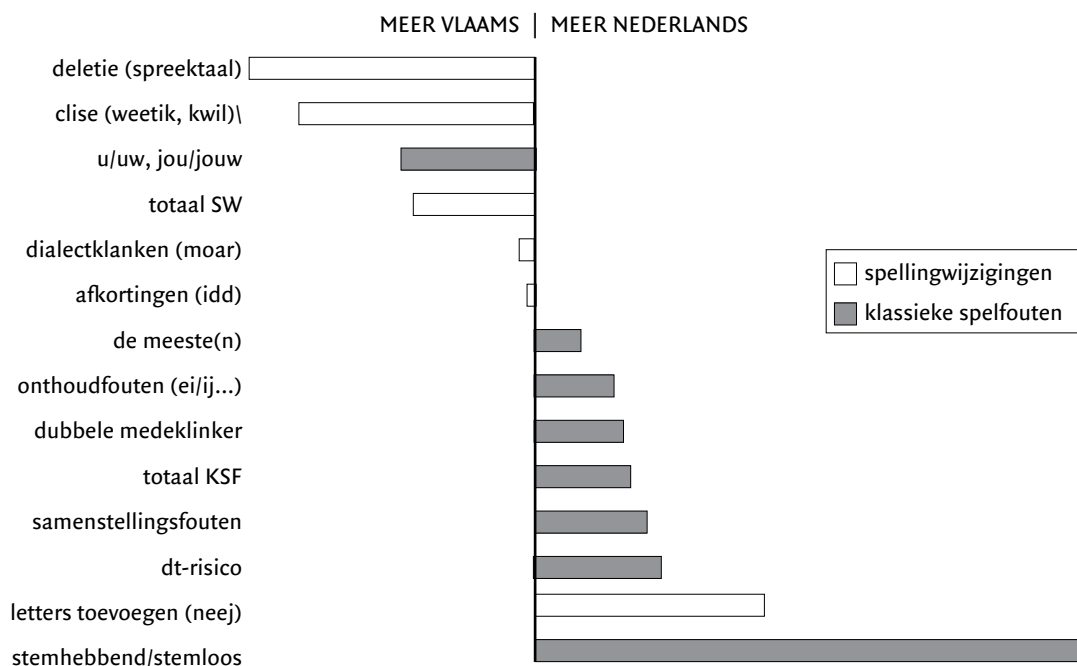
en assimilatie, het als één woord schrijven van verschillende woorden. Voorbeelden zijn *kwil*, *weetje*, *is(s)ie*, *mooizo*, *weetikniet*. Daarbij aansluitend zien we ook nog allerlei andere wijzigingen om het geschrevene spreekta- ligger (of zelfs dialectischer) te maken: *moar* (*maar*), *me* (*mijn*), *ut* (*het*)...

Het medium

Heeft het medium (chat tegenover forum) een invloed op de spelling, of spellen jongeren overall op dezelfde manier? Die vraag zullen we beantwoorden aan de hand van figuur 1.

Balkjes die naar links uitlopen, horen bij fenomenen die we meer aantreffen op fora. Hoe verder een balkje daarentegen naar rechts uitloopt, hoe meer we het bijhorende fenomeen typisch voor chat kunnen noemen. Het toevoegen van letters gebeurt dus

vooral tijdens het chatten, terwijl bijvoorbeeld onthoudfouten wat sneller op fora gemaakt worden. Het valt meteen op dat vooral de spellingwijzigingen toenemen in de chatbox. Dat is ook te begrijpen: chatten is babbel- len, kletsen, dus het lijkt bij voorkeur zo goed mogelijk op gesproken taal. Ook afkorting- enen nemen toe, waarschijnlijk vanwege het dynamische karakter van een chatsessie. Opvallender is misschien dat de klassieke spelfouten niet in dezelfde mate toenemen. Er is maar een toename van 9%, niets in vergelijking met de 316% van de spellingwij- zigingen. De impact van het medium op het maken van echte fouten, vergissingen zeg maar, is dus gering. We concluderen dat jon- geren veel verder gaan in het manipuleren van hun spelling wanneer de omstandigheden daar volgens hen om vragen, terwijl het aantal klassieke spelfouten in dit onderzoek gemid- deld genomen ongeveer gelijk bleef.

Figuur 2. Indicatie regionale verschillen

Regionale verschillen

Bij de vergelijking van Vlaamse en Nederlandse jongeren hadden we oorspronkelijk weinig kwantitatieve verschillen verwacht. In heel Europa manipuleren jongeren hun spelling in nieuwe media (Van der Horst 2008), dus we gingen ervan uit dat dat in Vlaanderen en Nederland in dezelfde mate gebeurde. Ook voor de klassieke spelfouten was er geen reden om aan te nemen dat de ene groep er opvallend meer zou maken dan de andere. De resultaten tonen echter een ander beeld: Vlaamse jongeren gaan verder in het wijzigen van de spelling, terwijl Nederlandse jongeren meer klassieke spelfouten maken. Dit wordt geïllustreerd in figuur 2.

Balkjes die naar links uitlopen, horen bij fouten of wijzigingen die opvallend meer door Vlaamse jongeren gemaakt worden. Hoe meer naar rechts, hoe groter het overwicht van het fenomeen in kwestie bij Nederlandse jongeren. Spellingwijzigingen komen, op het toevoegen van letters na, stuk voor stuk meer voor bij de Vlaamse jongeren. Dat verschil is op het eerste gezicht gemakkelijk te verklaren. De beruchte Vlaamse tussentaal wordt gekenmerkt door deletie (*wa, ni, omda, goe...*), dus het is ook logisch dat dergelijke fenomenen weerspiegeld worden in de spelling. Maar ook van neutrale fenomenen, zoals afkortingen, telden we iets meer in het Vlaamse deel van het corpus. Een mogelijke verklaring is dat Vlaamse jongeren meer ervaring hebben met verschillende registers in de spreektaal. Ze moeten het Standaardnederlands leren als tweede taal. Voor hen bestaat er dus een sterkere tweedeling tussen 'hun' taal en de taal die ze in bepaalde contexten geacht worden te gebruiken. Daarom valt het ook te verwachten dat het voor Vlaamse jongeren duidelijker is dat verschillende contexten verschillend taalgebruik kunnen vereisen, met als gevolg dat ze in de vrijheid van een chatbox meer mogelijkheden uitbuiten.

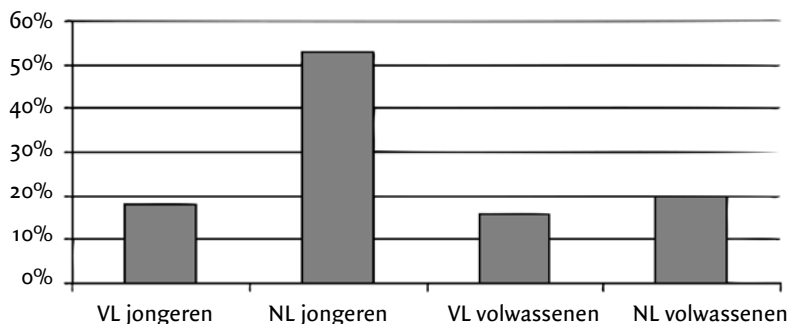
Het verschil bij de klassieke spelfouten is moeilijker te duiden. Nemen we als voorbeeld het dt-risico. Vlaamse jongeren haalden een dt-risico van 18%, wat inhoudt dat 18% van de moeilijke, meest riskante werkwoordsvormen in hun subcorpus fout gespeld waren. Bij Nederlandse jongeren was dat 51%. Ook de andere klassieke spelfouten (op *jou/jouw* na) volgden dat patroon. Deze resultaten zijn ook geenszins te wijten aan toeval. Forum na forum en chatbox na chatbox toonden hetzelfde beeld: Nederlandse jongeren maken veel meer klassieke spelfouten dan hun Vlaamse leeftijdsgenoten, tenminste op het internet. Een verklaring daarvoor heb ik niet. Mogelijk heeft het met attitude te maken; misschien vinden Nederlandse jongeren het gewoon minder belangrijk dt-fouten te vermijden wanneer ze met elkaar chatten.

Vergelijking met volwassenen

De vergelijking van de jongeren met volwassenen die gebruik maken van dezelfde media, levert enkele interessante inzichten op. Eerst bekijken we kort de klassieke spelfouten. Figuur 3 toont het dt-risico voor alle onderzochte groepen.

Volwassenen en Vlaamse jongeren maakten een ongeveer gelijk aantal fouten; ze spelden hooguit 20% van de moeilijke werkwoordsvormen fout. Bij Nederlandse jongeren zien we die cijfers meer dan verdubbelen. Andere klassieke spelfouten laten vergelijkbare verhoudingen zien. Dit onderzoek biedt helaas geen verklaring voor het relatief hoge aantal fouten van de Nederlandse jongeren.

Wat betreft de spellingwijzigingen, merken we dat de nieuwe media duidelijk mogelijkheden hebben gecreëerd voor alle gebruikers. In de chatbox passen volwassenen dezelfde technieken toe als jongeren. Het gebruik van spellingwijzigingen en nieuwe afkortingen is dus zeker niet alleen een jongerenzaak, en is

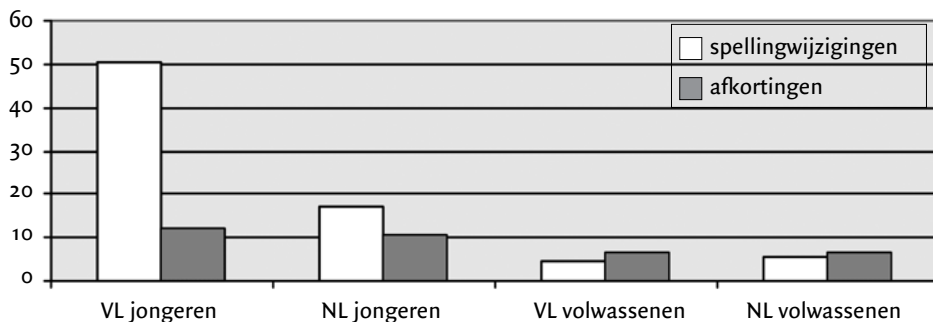
Figuur 3. Dt-risico

misschien minder uitsluitend een uiting van jongerencultuur dan men lijkt te denken. Wie chat, is creatief met spelling (zie figuur 4).

Toch is er een duidelijk, en erg belangrijk verschil: volwassenen verkiezen op fora standaardspelling. Ze houden zich sterk aan de impliciete regels van het medium, terwijl jongeren een mediumoverstijgend registersysteem lijken te hanteren, zoals in gesproken taal. Volwassenen zullen alleen spellingwijzigingen gebruiken in de mate dat het medium er volgens hen om vraagt. Zo lijken ze een forum eerder te beschouwen als een online brief (niet zelden zullen ze in forumberichten ook een aanhef en afsluiting gebruiken, iets wat jongeren zelden doen). Daar horen dus ook geen spellingwijzigingen in, en meestal

zullen ze proberen hun spelling te verzorgen.

Bij het chatten daarentegen gebruiken ze wel veel afkortingen en spellingwijzigingen. Dat is ook waar het medium om vraagt: chatten, kletsen, snel zijn. Ervaren volwassen chatters passen dan ook graag hun spelling aan om deze spreektaaliger te maken. Ze doen dat nog altijd minder dan jongeren, maar de verschillen zijn veel kleiner dan bij het forum. Voor jongeren zijn de verschillende spellingwijzigingen en afkortingen op zich minder mediumgebonden: ze gebruiken gerust sms-afkortingen en chatspelling op fora. Ze beschikken over verschillende spellingsvormen zoals iemand in de spreektaal ook dialectvormen, tussentaal en standaardtaal kan beheersen. Vervolgens hangt het af van de (in)

Figuur 4. Spellingwijzigingen en afkortingen (per duizend woorden)

formaliteit van de situatie hoeveel en welke vormen uit welk register gebruikt zullen worden. Bij serieuze forumonderwerpen, zoals gewichtige discussies, blijft het aantal spellingwijzigingen dan ook beperkt. Wanneer de jongeren een forumgesprek echter als informeel ervaren, gaan ze vaak veel verder in het aanpassen van de spelling. Het is daarom ook logisch dat jongeren tijdens het chatten hun spelling veel sterker manipuleren dan op fora: chatten is bijna per definitie informeel, terwijl er op fora plaats is voor communicatie van zowel formele als informele aard.

Besluit

In dit onderzoek heb ik het onderscheid besproken tussen klassieke spelfouten (vergissingen) en bewuste spellingwijzigingen. Het corpusonderzoek heeft ons bovendien geleerd dat spelling registers heeft, en spellingwijzigingen zijn daar een uiting van. Jongeren gaan met die registers anders om dan volwassenen. Waarschijnlijk is bij volwassenen het medium doorslaggevend voor de manier waarop ze spellen, terwijl jongeren, onafhankelijk van het medium, de formaliteit van de situatie inschatten. Ik vermoed dat daarom zich ook op de schoolbanken wel eens problemen kunnen voordoen met spellingwijzigingen. Als jongeren inderdaad registers hanteren bij het spellen, betekent dat immers nog niet dat elke jongere perfect onder de knie heeft welke fenomenen aanvaard worden op school en welke niet. De kans dat jongeren chatspelling gaan gebruiken in schoolwerk, wordt dan even groot als de kans dat bijvoorbeeld dialectische of tussentalige woordenschat af en toe hun taken en toetsen binnensluipt. Het lijkt me daarom belangrijk hen er consequent op te wijzen dat een zin als ik *d8 dattie ging w8en* wel handig is bij het chatten, maar niet thuishoort in formele situaties. Op die manier kan het

ontstaan van spellingsregisters in de nieuwe media alleen maar een verrijking zijn voor het Nederlands.

Literatuur

- Assink, E. M. H. (1981). Schrijfstrategieën van intuïtieve spellers bij moeilijke werkwoordsvormen. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, (3)1, 55–66.
- Daems, F. (2000). Walgelijk en ongerijmd. Over de leerbaarheid van de werkwoordspelling. In S. Gillis, J. Nuyts, & J. Taldeman (red.). *Met de taal om de tuin geleid: een bundel opstellen voor Georges de Schutter ter gelegenheid van zijn pre-emeritaat*. (pp. 95–113). Antwerpen: UIA.
- Diepen, M. van, & Bosman, A. M. T. (1999). Hoe spel jij gespelt? Werkwoordspelling door leerlingen van de basisschool en de middelbare school. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 38, 176–186.
- Horst, J. van der (2008). *Het einde van de standaardtaal. Een wisseling van Europese taalcultuur*. Amsterdam: J.M. Meulenhoff.
- T'Sas, J. (2009). Als we algemeen Nederlands praten, lijken we niet echt. *Taalschrift, tijdschrift over taal en taalbeleid*. Geraadpleegd op <http://taalschrift.org/reportage/005219.html>
- Vandekerckhove, R., & Rooy, A. van (2005). De chattaal van Vlaamse jongeren. *Over taal* (44)2. 30–33.
- Wijk, K. van, & Ouden, H. den (2006). Kletsen in hiërogliefen. Sms- en msn-taal en het gebruik ervan in reclame. *Onze Taal* (75)7/8 195–198.

KOEN GHEUENS (1985) behaalde zijn masterdiploma in de taalkunde aan de K.U. Leuven met de masterproef *De spelling voorbij* (2010), onder begeleiding van J. van der Horst. Daarna volgde hij de lerarenopleiding aan de K.U. Leuven.
E-mail: <koengheuens@gmail.com>